

УДК 336.275

*Маслій Олександра Анатоліївна,
кандидат економічних наук, доцент
Мурейко Владислава Володимирівна,
студентка*

*Національний університет «Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка» (Україна)*

ПРОБЛЕМА ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах війни виникають значні дисбаланси у всіх сферах життя країни. Найбільші зміни відбуваються у публічних фінансах, адже скорочується можливість наповнення дохідної частини бюджетів усіх рівнів через зниження економічної активності й зниження податкових надходжень, тоді як витрати на оборону й фінансове забезпечення зростаючих потреб збройних сил країни значно зростають. Так, повномасштабна війна, що розпочалася 24 лютого 2022 року у результаті військової агресії росії проти України, призвела до виникнення значного дефіциту державного бюджету, для покриття якого необхідні додаткові фінансові ресурси, які уряд залучає у вигляді грантів та кредитів від міжнародних партнерів та донорів для фінансування військових витрат, що є однією з головних причин зростання державного боргу в умовах війни.

За даними Міністерства фінансів України протягом 2022 року загальний державного та гарантованого державою боргу України зріс більш ніж в 1,5 рази й на початок 2023 року становив 4071,6 млрд. грн проти 2671,8 млрд. грн на початок 2022 року [2]. Україна успішно розміщує на ринкових аукціонах військові облігації та залучає комерційне фінансування до державного бюджету. Проте різке зростання державного боргу України, що зафіксоване у липні 2022 року

(з 3083,2 млрд. грн до 3539,3 млрд. грн), зумовлене залученням зовнішньої макрофінансової допомоги від країн-партнерів та міжнародних організацій (табл. 1).

Таблиця 1

Обсяг державного та гарантованого державою боргу України у 2022-2023 рр., млрд. грн

Період	Зовнішній борг	Внутрішній борг	Загальний борг
2022 рік			
Січень	1634,8	1110,6	2745,4
Лютий	1662,7	1067,4	2730,1
Березень	1731,8	1100,2	2832,0
Квітень	1709,7	1146,0	2855,7
Травень	1749,7	1217,8	2967,5
Червень	1789,4	1293,8	3083,2
Липень	2213,3	1326,0	3539,3
Серпень	2252,5	1332,3	3584,8
Вересень	2224,3	1363,1	3587,4
Жовтень	2395,4	1375,5	3770,9
Листопад	2534,4	1395,3	3929,7
Грудень	2610,9	1460,7	4071,6
2023 рік			
Січень	2765,7	1492,5	4258,2
Лютий	2738,3	1503,9	4242,2
Березень	2870,9	1514,1	4385,0

*за даними Мінфіну України [2]

Через падіння ВВП України у 2022 році й одночасне стрімке зростання величини державного боргу відбулося зростання його частки у ВВП з 48,9 % у 2021 році до небезпечного значення 78,4 % у 2022 році (рис. 1).

Рис. 1. Державний борг України за січень-листопад 2022 року, млрд грн
*за даними Мінфіну України [2]

Завдяки підписанню Меморандуму про взаєморозуміння щодо призупинення виплат за офіційним боргом з міжнародними партнерами у G7 та Паризькому клубі [3] виплати за зовнішнім боргом України у 2022 році скоротилися на 49 млрд грн. Це дозволило зекономити необхідний фінансовий ресурс для фінансування нагальних державних потреб, передусім військового характеру.

Збільшення державного боргу під час війни має свої наслідки. Одна з них – зростання відсотків за кредитами, оскільки інвестори сприймають ризиковану ситуацію в країні та забезпечення безпеки непогашення боргу. Це може призвести до збільшення витрат на обслуговування боргу, що обмежує фінансові можливості держави у інших сферах. Крім того, збільшення державного боргу може мати негативний вплив на національну економіку. Високий рівень боргу може збільшити ризик дефолту, що призводить до падіння кредитного рейтингу країни та утруднень у доступі до нових позик. Це може порушити стабільність фінансової системи та погіршити інвестиційний клімат.

У будь-якому випадку, зростання державного боргу в умовах війни виправдане необхідністю забезпечення національної безпеки країни та захисту національних інтересів. Це дозволяю підтримувати стабільність фінансового сектору й національної економіки загалом. Однак, важливо забезпечити ефективне управління цим боргом та його повернення після закінчення війни задля зменшити боргового навантаження на країну, у тому числі за рахунок отримання компенсації від держави-терориста росії.

Література:

1. Онищенко С. Фінансова глобалізація як складний інтегрований об'єктивний процес. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 4 (8). С. 126–135.
2. Державний борг України. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/2022/>
3. Україна підписала Меморандум про взаєморозуміння щодо призупинення виплат за офіційним боргом з міжнародними партнерами у G7 та Паризькому клубі. *Міністерство фінансів України*. 2022. 14 вер. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraine_signs_memorandum_of_understanding_on_official_debt_payments_suspension_with_international_partners_in_the_g7_and_paris_club-3604
4. Varnaliy Z., Onishchenko S., Masliy A. Threat prevention mechanisms of Ukraine's economic security. *Economic Annals-XXI*. 2016. № 159(5-6), С. 20-24. <https://doi.org/10.21003/ea.V159-04>
5. Богдан Т. Реструктуризація зовнішнього боргу: міжнародна практика та можливості для України. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/06/20/688356>
6. Онищенко С.В. Маслій О.А. Організаційно-економічний механізм упередження загроз бюджетній безпеці економіки України. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 1 (9), ч. 1. С. 176-184.